

เจ้าของ
ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ดร. วิทย์ วิศุทเวทย์
ศาสตราจารย์กิตติคุณปรีชา ช้างขวัญยืน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สุนทร ณ รางมี
รองศาสตราจารย์ ดร. มารค ตามไท

บรรณาธิการ
ศาสตราจารย์ ดร. สมภาร พรมทา

กองบรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทุม อังนุโรหิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริเพ็ญ พริยจิตรกรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชานนรงค์ บุญหนู
ดร. เกษม เพ็ญกนิษฐ์

ฝ่ายสมาชิก
สังเวียน พูเพื่อง
สำนักงาน ชั้น ๑๓ อาคารบรมราชกุมารี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์
(๐๒) ๒๑๙๔๖๕๕

การส่งข้อเขียน
กองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาข้อเขียน
ทางวิชาการเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่นบทความ
บทความวิจัย รายงานผลการวิจัย บทความ
หนังสือ หรือบทวิจารณ์ข้อเขียนที่เคยตีพิมพ์ใน
วารสารพุทธศาสนศึกษา จากนักวิชาการและ
บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้สนใจส่งข้อเขียน
กรุณาส่งสำเนาข้อเขียนนั้น ๒ ชุด
พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล (ถ้ามี) ถึงบรรณาธิการ

อัตราค่าสมาชิก
๑ ปี ๓ ฉบับ ๖๐ บาท
๒ ปี ๖ ฉบับ ๑๒๐ บาท
๕ ปี ๑๕ ฉบับ ๓๐๐ บาท
สมัครเป็นสมาชิกติดต่อบรรณาธิการวารสาร
สำนักงานวารสารพุทธศาสนศึกษา ชั้น ๑๓
อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
โทร. ๐๒-๒๑๙๔๖๕๕
ธนาคารตั้งจ่ายศูนย์พุทธศาสนศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปณ. จุฬาลงกรณ์ ๑๐๓๓๒
จำหน่ายปลีก เล่มละ ๒๐ บาท
ที่ศูนย์พุทธศาสนศึกษา ตามที่อยู่ข้างบน
พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารรายสี่เดือนของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISSN 0858-8325 © ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๒

จากบรรณาธิการ

พระสงฆ์กับการเมือง

ช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่สังคมไทยเรากำลังอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ปกติเวลาที่สังคมเกิดความขัดแย้งในทางการเมืองหรือจะในทางอะไรก็ตามแต่ สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมในทางจิตใจของผู้คนเช่นศาสนาจะเป็นสถาบันที่มีศักยภาพที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขหรือผ่อนปรนความขัดแย้งที่อาจลุกลามกลายเป็นสงครามในชาติในได้มาก เวลานี้สถาบันพระพุทธศาสนาที่ได้รับการจับตามองว่าจะเข้ามามีบทบาทในทางที่จะช่วยแก้ไขหรือผ่อนปรนความขัดแย้งในสังคมไทยได้มากน้อยเพียงใดเนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นนามธรรม เวลาถูกจับตามองคนก็มักมองไปที่พระสงฆ์ในฐานะผู้มีหน้าที่โดยตรงในการเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก คำถามที่ผมคิดว่าเราควรถามในช่วงเวลานี้ก็คือ สถาบันสงฆ์ไทยสามารถเป็นพลังทางปัญญาให้กับญาติโยมที่กำลังขัดแย้งกัน อย่างหนักในบ้านเราได้เพียงไหน

คำถามนี้เราตอบโดยไม่มีข้อมูลประกอบไม่ได้ สิ่งที่ผมจะพูดต่อไปนี้เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ส่วนตัวของผม ผมนำเสนอสิ่งเหล่านี้ในฐานะข้อมูลสำหรับประกอบให้ท่านผู้อ่านได้ใช้สำหรับช่วยกันวิเคราะห์โจทย์คำถามข้างต้น ข้อมูลนี้เนื่องจากมาจากประสบการณ์ของคนเพียงคนเดียว ก็ต้องถือว่าเป็นข้อมูลเล็กๆ เท่านั้น เราต้องการข้อมูลแบบนี้จากหลายๆฝ่าย เพื่อให้การวิเคราะห์โจทย์คำถามข้างต้นรอบคอบรอบด้าน เรื่องเป็นอย่งนี้ครับ

(๑) เมื่อปีที่แล้วผมกลับไปทำงานศพแม่ที่ขอนแก่น คืนหนึ่งท่านเจ้าคณะอำเภอมาเป็นหัวหน้าคณะสวดคถากรรม (บ้านผมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ท่านเจ้าคณะอำเภอมาสวดให้เช่นนี้ต้องถือว่าเป็นเกียรติมาก) หลังจากสวดจบแล้ว ท่านกับผมก็คุยกัน เราคุยกันหลายเรื่อง และเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องการเมืองบ้านเมืองเวลานี้ จากการคุยกัน ท่านแสดงความห่วงใยท่านอดิชนายกรัฐมนตรีทักษิณ ท่านพูดกับผมประโยคหนึ่งว่า “เสียตายนะ คนดีๆแต่ถูกกลืนเกลี้ย” เท่าที่ผมมองเห็น ผมเชื่อว่าท่านเชื่ออย่างสนิทใจว่าคุณทักษิณเป็นคนดี และถูกกลืนเกลี้ยโดยคนชั่ว

(๒) เมื่อวันสองวันมานี้เอง ผมเปิดโทรศัพท์ส่วนตัวดูข้อความของคนเสื้อแดง พบว่ามีคนนำเอาเทปบันทึกการที่ท่านเจ้าคุณเทพดิลก (ระบอบ) ไปพูด ไม่ใช่การเทศนาธรรม แต่เป็นการแสดงความเห็นทางการเมือง เพราะสถานที่จัดคือโรงแรมแห่งหนึ่งและผู้จัดก็คือชาวเสื้อแดง ท่านเจ้าคุณได้วิจารณ์รัฐบาลคุณอภิสิทธิ์อย่างตรงไปตรงมาและอย่างแสดงว่าท่านไม่นับถือรัฐบาลชุดปัจจุบันนี้เลย หลายตอนท่านพูดว่ารัฐบาลนี้ปล้นอำนาจเขามาที่ย่อมจะถูกตามรังควานเช่นนี้เอง ถัดจากนั้นมาสองวัน ผมเห็นคนเอาเทปรายการที่ท่านมหาโชว์ ทศสนียไปพูด (เข้าใจว่าเป็นรายการเดียวกับที่ท่านเจ้าคุณระบอบไปพูด) มาโพสต์ลงอินเทอร์เน็ต รายการของท่านมหาโชว์นี้เป็นข่าวมากกว่ารายการของท่านเจ้าคุณระบอบ โดยเนื้อหาสิ่งที่สองท่านนี้พูดผม

คิดว่าเหมือนกัน คือแสดงตนว่าไม่นับถือรัฐบาลชุดปัจจุบันและแสดงความเห็นใจคุณทักษิณว่าเป็นคนดีแต่ถูกคนชั่วกลั่นแกล้ง

(๓) ตอนที่เราร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่นี้เสร็จใหม่ๆ แล้วมีการให้ลงประชามติ มีพระนิสิตจากมหาวิทยาลัยสงฆ์จำนวนหนึ่ง (เข้าใจว่าคือมหาจุฬา) เดินทางลงพื้นที่ในชนบทอีสาน ท่านเหล่านั้นไปเที่ยวบอกชาวบ้านว่าอย่ารับร่างรัฐธรรมนูญ เหตุผลคือเพราะรัฐธรรมนูญนี้ร่างโดยคนที่เป็นศัตรูของคุณทักษิณ ผมเข้าใจว่าพระนิสิตกลุ่มนี้เองที่ต่อมาได้ขึ้นพูดให้กำลังใจคนเสื้อแดงที่ชุมนุมกันหลายครั้งในกรุงเทพฯ สำหรับท่านมหาโชว์นั้นขึ้นเวทีชาวเสื้อแดงหลายครั้ง ผู้นำนปช. รุ่นสองท่านหนึ่งเป็นศิษย์เก่ามหาจุฬาและเป็นอาจารย์ประจำที่มหาจุฬา ส่วนที่มหาภูมิพัฒน์ก็มีอาจารย์บางท่านขึ้นเวทีชาวเสื้อแดงอยู่สม่ำเสมอ และอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นคฤหัสถ์เหล่านั้นเองคือผู้ที่นิมนต์หรือชักนำให้ท่านเจ้าคุณระบม ท่านมหาโชว์ และพระนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ชาวเสื้อแดงจัดขึ้น

(๔) ผมไปบรรยายที่วัดพระธรรมกายมาหลายปีแล้ว (ประมาณ ๖-๗ ปีจนถึงวันนี้ วัดพระธรรมกายจัดตั้งสถาบันการศึกษาสมัยใหม่อย่างเดียวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ สอนปริญญาตรีและโท ผู้เรียนคือพระเถระในวัดรวมทั้งอุบาสกอุบาสิกาของวัด) บางครั้งการบรรยายก็มีเรื่องต้องพาดพิงถึงเหตุการณ์บ้านเมืองเวลานี้ พระเถระวัดพระธรรมกายนั้นไม่เหมือนพระเถระทั่วไป พระเถระทั่วไปมักเป็นคนชนบท มาบวชเรียนก็เพื่อประสงค์

ในทางการศึกษาเป็นหลัก แต่พระเถระวัดพระธรรมกายนั้นส่วนมากมาจากชนชั้นกลาง จำนวนหนึ่งก่อนบวชเคยเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ไม่มีปัญหาที่จะต้องดิ้นรนเพื่อการศึกษาอย่างพระเถระทั่วไป แต่เท่าที่ผมเห็น พระเถระวัดพระธรรมกายก็มีความเข้าใจทางการเมืองอย่างเดียวกับพระเถระทั่วไปที่กล่าวข้างต้น คือท่านเหล่านั้นเชื่อว่าคุณทักษิณเป็นคนดี สิ่งที่เกิดขึ้นกับคุณทักษิณเวลานี้เป็นเรื่องน่าเศร้า พระสงฆ์ต้องช่วยคุณทักษิณเท่าที่จะช่วยได้

สิ่งที่กล่าวข้างต้นนี้ผมกล่าวอย่างย่อๆ และที่กล่าวมานี้ก็เพื่อให้เห็นภาพว่า โดยภาพรวมนั้นผมเชื่อว่าพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์น่าจะเกิน ๙๐% เชื่อว่าคุณทักษิณเป็นคนดี แต่ถูกคนชั่วที่เสียอำนาจและผลประโยชน์จากการทำงานของคุณทักษิณกลั่นแกล้ง แต่ก็มีพระสงฆ์จำนวนเล็กน้อยส่วนหนึ่งที่ไม่วางใจอย่างนั้น เช่นชาวอโศกหรือพระในจารีตเดิม แต่มีโอกาสมาคลุกคลีกับปัญญาชนนอกวัด เช่นท่าน ว. วัชรเมธี ปัญหาที่น่าคิดคืออะไรทำให้พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจทางการเมืองเช่นนั้น ผมเคยถามพระที่วัดพระธรรมกายว่า คิดอย่างไรที่คุณทักษิณขายหุ้นโดยไม่เสียภาษี พระท่านก็พยายามแก้ต่างให้แก่คุณทักษิณต่าง ๆ นานา ซึ่งทั้งหมดผมจับได้ว่า พระท่านถูกทำให้เชื่อว่าคุณทักษิณเป็นคนดี ซึ่งเรื่องนี้ผมก็พอเข้าใจ เพราะพระเถระในวัดพระธรรมกายก็เหมือนพระเถระทั่วไปคือมีความรู้สึกในเรื่องพวกพ้องมาก ชาวธรรมกายส่วนหนึ่งนั้นเป็นนักการเมืองสังกัดพรรคสายคุณทักษิณ เช่นเดียวกับศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เป็นนักการเมืองในสายเดียวกันนี้ สังคมสงฆ์นั้นเป็นสังคมปิด แม้มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ยังอยู่ในสภาพสังคมปิด ท่านเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์เคยกล่าวไว้นานแล้วว่า คนชนบทที่ต้องการโอกาสในชีวิตนั้นมีสองที่ให้เขาไป คือโรงงานหรือไม่ก็วัด ผมคิดว่าการวิเคราะห์ของท่านนี้ช่วยให้เราเข้าใจอะไรได้มาก คนขับแท็กซี่ สาวโรงงาน พระเถระ คนเหล่านี้ภายนอกต่างกัน แต่ข้างในเหมือนกันคือเป็นคนชนบท แม้พระผู้ใหญ่ในระดับมหาเถรสมาคมก็ยังอยู่ในวัฒนธรรมชนบท คนชนบทนั้นโดยพื้นฐานเป็นคนชื้อ รักพวกพ้อง ซึ่งเป็นเรื่องดี และสิ่งนี้แหละที่ผมเชื่อว่าอยู่เบื้องหลังการที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจทางการเมืองเช่นนั้น

เมื่อเดือนเมษายนปีที่แล้ว มีภาพข่าวพระรูปหนึ่งวิ่งเข้าไปถีบรถที่เข้าใจว่าเป็นรถของนายกรัฐมนตรี พระรูปนี้มีมาร่วมชุมนุมกับชาวเสื้อแดง มีคนถามผมว่าใช่พระจริงหรือพระปลอมตอบได้เลยครับว่าพระจริง ทำทางหลวงพี่จะมาจากชนบท อาจจะทางอีสานบ้านเดียวกับผมนี้แหละ หลวงพี่รูปนี้คือตัวแทนของพระเถระส่วนใหญ่เวลานี้ คืออยู่ในสังคมปิด รับรู้ข้อมูลข่าวสารจำกัด เป็นคนชื้อ รักพวกพ้อง และเพราะความชื้อและรักพวกพ้องนั่นเอง ท่านจึงแสดงอาการเช่นนั้นกับคนที่ท่านเชื่อว่าเป็นพวกทำร้ายคุณทักษิณที่ท่านรัก ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานั้นสำหรับผมแบ่งเป็นสองช่วง ช่วงแรกอาจเรียกได้ว่าเป็นช่วงที่พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์นำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมไม่มาก เพราะการบวชสำหรับท่านเหล่านั้นคือการมาใช้ชีวิตพิเศษเพื่อดับทุกข์ในชีวิตให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประวัติศาสตร์ช่วงนี้อยู่ในระหว่างสมัยพุทธกาลและเลยจากนั้นมาไม่นาน ถัดจากนั้นก็เข้าสู่ช่วงที่สองที่พระสงฆ์ได้นำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้นตามลำดับ ดูแล้วแทบจะไม่มีพระสงฆ์ในประเทศใดในโลกที่ตัดขาดตนเองจากสังคม พระทิเบต พระพม่า พระเขมร พระลาว พระไทย พระศรีลังกา ล้วนมีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับสังคมแทบทั้งสิ้น และบางครั้งในการเกี่ยวข้องนั้น พระก็คัดเลือกข้าง และทำสิ่งที่ขัดกับอุดมคติแรกเริ่มของความเป็นสมณะในสมัยพุทธกาล ผมเข้าใจว่าตอนที่ชาวบวรจันทรกับข้าศึกนั้น ก็มีพระช่วยรบด้วย การเลือกข้างในสมัยก่อนนั้นไม่ซับซ้อนเพราะข้าศึกชัดเจน แต่การเลือกข้างทางการเมืองสมัยนี้ไม่ง่ายเช่นนั้น ผมมองเห็นทางออกอยู่ทางหนึ่งที่จะช่วยให้พระเถระเลือกข้างได้ถูก... ท่านต้องออกจากสังคมปิดให้ได้ก่อน ๐